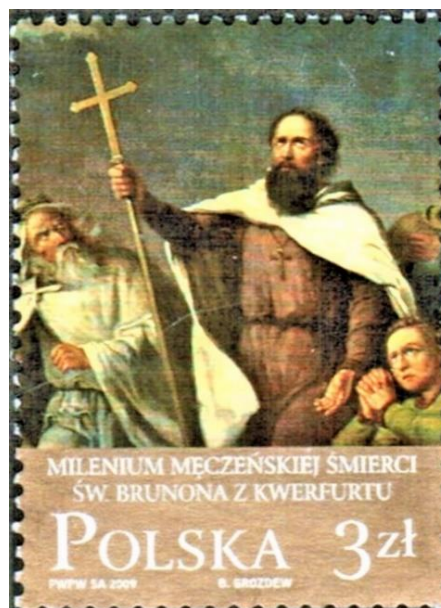

Лявон Карповіч: Нараджэньне Вялікага Княства

*ВКЛ - матрыца беларускай пэрспэктывы.
Вобраз максымальнага росквіту фармуе для
наступных пакаленьняў ідэалы зьнешнепалітычнага,
эканамічнага й культуровага разьвіцьця. Павал Севярынец*

Пачатак 500-гадовай Гісторыі Вялікага Княства

У 13 стагодзьдзі для нашых продкаў узніклі дзьве найбольш небясьпечныя пагрозы: нашэсьце качэўнікаў татара-манголаў з усходу і агрэсіўнасьць Тэўтонскага ордэну з захаду. Адказам на гэтыя пагрозы і ходам гістарычнага разьвіцьця стала стварэньне ў Панямоньні на тэрыторыі з назвай Літва дзяржавы з доўгім і слаўным і трагічным лёсам. З гэтага часу пачынаецца новы пэрыяд у гісторыі нашай радзімы-пэрыяд Вялікага Княства Літоўскага. Назва «Літва» упершыню згадана ў Кведлінбургскіх аналах у 1009, калі хрысьціянскі місіянер Брунон Баніфацый быў забіты язычнікамі дзесьці на мяжы Русі і Літвы. Ёсьць меркаваньне, што месца гібелі Брунона Баніфацыя каля Пінску. Такім чынам, верагодна паўднёвая мяжа Літвы знаходзілася каля Пінску. З нагоды 1000-годзьдзя яго пакутніцкай сьмерці польская Пошта выпусьціла памятную паштовую марку з яго выявай – фрагмэнт карціны М. Залускага «Місія Сьвятога Брунона» (1860), разьмешчанай у саборы Сьвятога Міхаіла Архангела ў Ломжы.

*1000-годзьдзе пакутніцкай сьмерці Сьвятога Брунона з Квэрфурту.
Марка пошты Польшчы, выдадзена ў 2009*

Міндоўг – адзін з князеў Панямонья-Літвы – пацярпеў у 1245 (1246) паразу ад крыжакоў і разам з баярамі ўцёк у суседні Наваградак, дзе быў запрошаны на княжаньне. Але становішча Міндоўга застаецца вельмі складаным. У яго мноства ворагаў: мясцовыя князі, Русь (Кіеўская) і крыжакі. Каб залагодзіць крыжакоў, Міндоўг і яго жонка ў 1251 прынялі каталіцтва, а 6 ліпеня 1253 у дзень Сьвятых Пятра і Паўла (або 29 ліпеня) па даручэньні Папы рымскага Інакенція IV Міндоўг і яго жонка Марта былі каранаваныя як кароль і каралева Літвы.

Каранацыя Міндоўга (1253). Марка пошты Летувы.

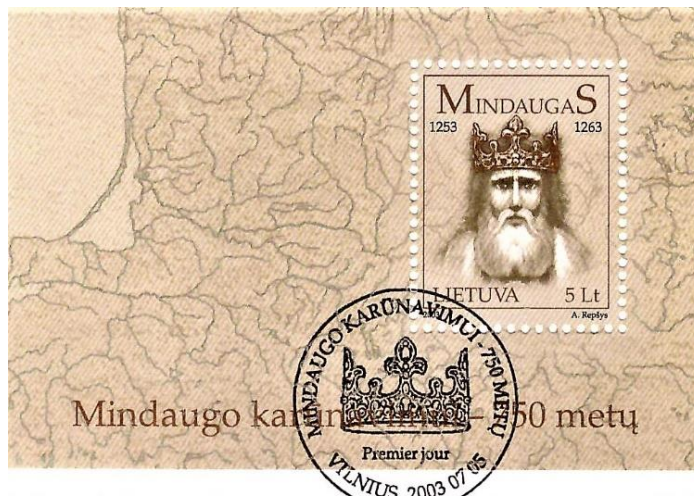
Другі авіяпаштовы нумар «Lietuvos Vaikos», 1932 год. Мастак Адамс Варнас

«Літоўскае дзіцячае Таварыства» («Lietuvos Vaikos») - жаночая арганізацыя, якая клапацілася аб сіротах і зніклых без вестак, атрымала згоду прэм'ер-міністра і Кабінэта міністраў на выпуск чатырох простых і чатырох выпускаў паветраных марак. Гэтыя маркі прадаваліся ўсяго сем дзён, таму гэтыя сэр'і таксама называюць сямідзённымі». Непрададзеныя знакі былі перададзеныя грамадзтву, якое прадало іх калекцыянерам у ЗША, а атрыманыя грошы выкарыстоўвала ў дабрачынных мэтах. Так быў зафіксаваны Дзень Нараджэння Вялікага Княства Літоўскага з сталіцай, верагодна, у Наваградку.

24 верасня 2019 года Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь выпусціла ў абарачэнне паштовую марку «Навагрудак» з сэр'і «Гарады Беларусі». На марцы злева мэталічная скульптура Міндоўга ў Наваградку ля гары Міндоўга. Гадавіна каранацыі Караля Міндоўга штогод 6 ліпеня адзначаецца ў Летуве. Дзень таксама вядомы як Дзень Дзяржаўнасці і лічыцца Нацыянальным сьвятам. У гэце сьвята літоўцы ўспамінаюць свайго першага і адзінага караля Літвы Міндоўга, чалавека, які перасягнуў сваю эпоху палітычнай стратэгіяй, мэнталітэтам і духовай сілай.

Навагрудак. Марка пошты Беларусі, выдадзеная ў 2019

*750-годзьдзе каранацыі Міндоўга.
Блэк пошты Летувы, выдадзены ў 2003*

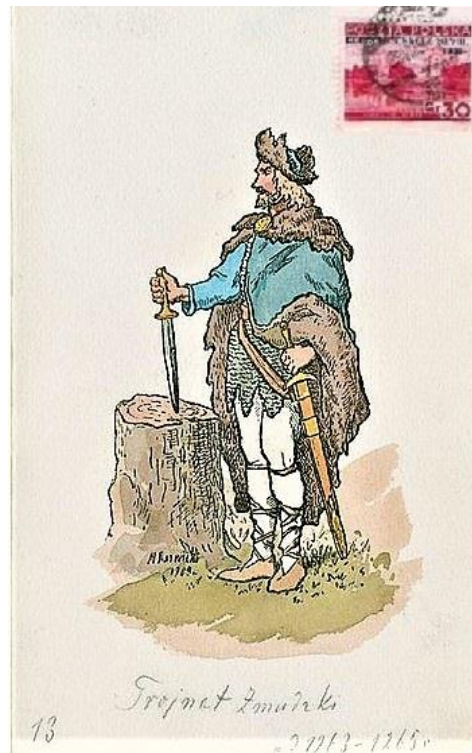
У 1910 Вацлаў Ластоўскі намалюваў і апісаў пячатку Міндоўга з выяваю Пагоні, але рунічны надпіс, які азначае «СВАЮ ПЯЧАТКУ КНЯЗЬ МІНДАЎГ СТАВІЦЬ», быў прачытаны Алегам Сокалам-Кутылоўскім толькі ў 2006. І гэта сведчыць пра сапраўднасць пячаткі і гістарычнасць Гербу Пагоня.

Апавяданні пра Вялікае Княства будуць працягваць маркі розных краінаў, бо марак Рэспублікі Беларусь пра Вялікае Княства вельмі мала. Таму філіяталісты-патрыёты з мэтай пашырэння ведаў пра Вялікае Княства і стварэння магчымасці зрабіць

філятэлістычную выставу пра гісторыю краіны рабілі самвыдат – канвэрты з відарысамі Вялікіх князёў ВКЛ і тэкстамі пра іх на адваротным баку канвэрты. У 1263 годзе Міндоўг быў забіты ў выніку змовы Нальшчанскага князя Даўмонта, Жамойцкага князя Траняты і полацкага князя Таўцівіла.

Цяжкае закладаньне падмурка

Пасаду захапіў Транята (~1210 – 1264) – князь Жамойцкі (?-1264), Вялікі Князь Літоўскі (1263-1264), пляменьнік (сын сястры) Міндоўга. Упершыню прыгадваецца ў «Ліфляндскай рыфмаванай хроніцы» у сувязі з падзеямі 1260-61, калі Жамойць пазбавілася часовай залежнасьці ад крыжакоў і перайшла пад уладу Міндоўга.

*Транята (уяўны партрэт, 1908). Мечыслаў Барвіцкі.
Паштоўка, выдадзеная ў 1935*

У 1270 Войшалк перадаў уладу Шварну (1230-я – 1270), які быў сынам Галіцка-Валынскага князя Данілы і зяцем Міндоўга. У 1270 годзе памёр не пакінуўшы нашчадкаў. Паводле іншых звестак, загінуў у бітве з войскамі брата Льва на рацэ Ясельдзе. Спачыў у Холму. Пасьля памерлага Шварна ўладаром стаў Трайдзень (1269-1282). Неўзабаве сам быў забіты замоўцамі на чале з сынам Міндоўга Войшалкам, які і абвясціў сябе князем.

231400 вул. Міндоўга
і Наваградск
Трэціцкай вобласці
Беларусь

Войшалк (1223-1268)
Вялікі князь Беларускай дзяржы
Вялікага княства Літоўскага

Вялікі князь ВКЛ (1263-1267), сын Міндоўга. У 1263-1264 гг. скарыстаў палітычны крызіс у балцка-літоўскіх землях, выкліканы забствам Міндоўга і Траняты, і заваяваў леталісную Літву. Выганяў і знішчаў феадалаў, якія супраціўляліся Наваградскай уладзе. З дапамогаю Галіцка-Валынскіх сіл заваяваў балцка-літоўскія землі Нальшчаны і Дзяволтву. Уладу Войшалка прызналі і Полацк з Віцебскам. Гэтыя тэрыторыі сталі трывалым грунтам для ўтварэння ВКЛ, Што і з'явілася важнейшым дасягненнем Войшалка. У 1267 ён перадаў вялікакняжацкі пасад Шварну, за што быў забіты Галіцкім князем Львом Данілавічам. Княжанне Шварна цягнулася тры гады. У адрозненні ад бацькі Войшалк не быў натурай цэльнай: дух ягоны кроілі супярэчнасці, ён прымаў манаства, замыкаўся ў келлі, халдзіў паломнікам, заснаваў Лаўрышаўскі манастыр. Няма дакладных звестак, дзе пахаваны Войшалк. Калі Войшалка хавалі як князя, дык магла яго магла быць у Барысаглебаўскай царкве ў Наваградку, дзе ён прымаў хрышчэнне. Недалёка ад замка знайшоў супакой і прах ягонага бацькі. Курган Міндоўга, які і сёння з'яўляецца адной з выдатнасцей Наваградка, відаць і ёсць тое месца, дзе аб'яноўсца беларусаў і літоўцаў, лёг на вечны сон. Смерць Войшалка ўжо не вырашала. Закладзены ім падмурак аказаўся трывалым. На ім і пабудавалі Войшалкавы наступнікі буйнейшую ў Еўропе дзяржаву, якая на многія стагоддзі стала агульным домам для літвінаў, жамоітаў, украінцаў.

Вялікі князь ВКЛ Войшалк.

Канвэрт самвыдату (пярэдні і адваротны бок), які прайшоў пошту ў 2002

Міко Міналац
вул. Замяскавая 77/12
280030 Тройна

**Вялікі князь Беларускай дзяржавы
Вялікага княства Літоўскага
Тройдзень (1270-1282)**

У 1270 Вялікім князем ВКЛ стаў Тройдзень. 12 гадоў ягонага панавання адзначаны змаганнем з Нальшанскімі феадаламі, дробнымі князямі Дзяволтвы. У 1277 ён разбіў аб'яднаныя сілы татараў і рускіх князёў, адваяваў у галічан Драгічын над Бугам, у немцаў—Дынабург. У гады княжання Тройдзена старажытнай беларускай дзяржаве выпатліжыліся выпрабаванні. *Менавіта пры Тройдзены на аснове беларускіх вайсковых традыцый—знакамітай Пагоні—скаладаецца сістэма абароны Вялікага княства ад варажых нашэсцяў.* Тройдзень распачаў справу, якую пасля яго працягвалі Віцень і Гедзімін, Альгерд і Вітаўт—будоваў замкі. Першая мураваная вежа ўзведзена ў Наваградку, “стоян бо без камен” паўстаў у Гародні. На дарогах, што вялі з суседніх краін, рабіліся засскі і завалы дрэў, насыпаліся земляныя валы. Дзень і ноч на памежных заставах несла службу варта. Пры з'яўленні ворага падаваўся вогнішчамі знак наступнай заставе. Мужчыны браліся за зброю: удзел у вайне з ворагам быў абавязкам кожнага з іх. Уцёкшых ад крыжакоў прусаў князь наўмысна рассяляў ля перапраў праз Нёман, прызначаўшы ім павіннасць будаваць масты. Пад Дынабургам зроблены яшчэ адзін крок дзвюх беларускіх дзяржаў—ВКЛ і Полацкай зямлі—да аб'яднання ў адну дзяржаву—Вялікае княства Літоўскае і Рускае. Гэта здарыцца пры Вялікім князе Віцены. У 1282 Тройдзень загінуў ад рук змоўшчыкаў. 12 гадоў з мячом ў руках бараніў Тройдзень нашу бацькаўшчыну ад ворагаў. 12 гадоў на мяжы быць або не быць. “Быць”—такім быў адказ Тройдзена.

Вялікі князь ВКЛ Тройдзень.

Канвэрт самвыдату (пярэдні і адваротны бок), які прайшоў пошту ў 2003

Даўмонт (? – 5 жніўня 1285) – меркаваны Вялікі князь Літоўскі (1282? – 1285). На думку гісторыкаў, мог быць сынам і непасрэдным пераемнікам Трайдзеня. Лічыцца сынам Рамунта або Віта. Загінуў у бітве з аб'яднаным войскам з Цверы, Масквы, Волака Ламскага, Таржка, Дзьмітрава, Зубцова і Ржэвы. Але Васкрасенскі летапіс сьцьвярджае, што Даўмонта захапілі ў палон. Польскі мастак Мечыслаў Барвіцкі ў 1908 намаляваў выявы Вялікіх князёў Літоўскіх. У 1935 з гэтымі выявамі была выдадзеная сэрыя паштовак. Пераемнікам Даўмонта быў, магчыма, Будзікід – Вялікі князь літоўскі (1282–1292). Большасць дасьледчыкаў лічыць яго сынам вялікага князя літоўскага Трайдзеня. Памёр перад 1292 годам, бо тады згадваецца ўжо Pucuwerus rex Lethowie (Будзівід, Пукувер, Путувер) – Вялікі князь Літоўскі (1291–1295?).

*Даўмонт (уяўны партрэт, 1908).
Мечыслаў Барвіцкі.*

Паштоўка, выдадзеная ў 1935

*Будзікід (уяўны партрэт, 1908)
Мечыслаў Барвіцкі.*

Паштоўка, выдадзеная ў 1935

Г. Кароль
231900 г. Ваўкавыск
в.д. Герасим, 27

Вялікі князь Беларускай дзяржавы
Вялікага княства Літоўскага
Лютувер(1283-1293)

Лютувер (Будзівід) (?-?)

З смерцю Трайдзеня, што супала з паражэннем прускага паўстання, пачалося "цёмнае" дзесяцігоддзе безуладдзя ці барашбы за ўладу, пра якое не засталася ніякіх звестак. Не засталася ці яны не знойдзеныя. Многа такіх цёмных гадоў у гісторыі Беларусі. Звесткі пра некаторыя мажліва зніклі, але, верагодней, яны схаваны, або знішчаны. Як была схавана аж да канца дваццатага стагоддзя ўся гісторыя Бацькаўшчыны. Толькі цяпер мы адкрываем яе цудоўныя старонкі. Непачаты край працы для гісторыкаў. Такімі жа цёмнымі з'яўляюцца тры гады, калі Вялікім князем ВКЛ быў Шварн (1267-1270). Не захаваўся які-небудзь відарыс Шварна. Вядома, што ў бітве на рацэ Ясельдзе Наваградскае войска раграміла Галіцка-валынскае і Шварн пераможцам уехаў у Пінск і Тураў, але ў календары А. Белага месца Шварна займае Вялікі князь ВКЛ Від з роду Давіла, пра якога няма звестак ні ў энцыклапедыях, ні ў папулярнай літаратуры. Так няма і гістарычнай упэўненасці, хто змяніў Трайдзеня на вялікакняскім пасадзе. Мікола Ермаловіч піша, што ёсць падстава "атаяміць з Будзівідам Лютувера" і лічыць яго побач з Будзівідам Вялікім князем, што змяніў Трайдзеня. Будзекід—брат Лютувера, а Лютувер бацька Віценья. З гэтых недастатковых гістарычных звестак вынікае, што вялікім князем ВКЛ з 1283 па 1293 быў Лютувер.

Вялікі князь ВКЛ Лютувер або Лютувер (1291–1295?).

Канвэрт самвыдату, які прайшоў пошту ў 2005 (нярэдні і адваротны бакі). На паштоўцы марка Мірскага замку, выдадзеная поштай Польшчы ў 1937

Герб Вялікага Княства Літоўскага "Пагоня"

Богарская М.
в. Пінскі
Маашэўскі раён

Вялікі князь Беларускай дзяржавы
Вялікага княства Літоўскага
Віцень (1293-1316)

Вялікі князь ВКЛ Віцень... Не ведаем дзе і калі ён нарадзіўся і пра смерць ягоную дакладна нічога не ведаем. А пра жыццё? Віценьва княжанне прайшло ў войнах з польскімі і жамойцкімі феодаламі, з прускімі і лівонскімі крыжакамі. За 24 гады свайго княжання Віцень здзейсніў 11 паходаў у Прусію, 5 у Лівонію, 9 у Польшчу і ўсё з мэтай абараніць Бацькаўшчыну. Важнай падзеяй было аб'яднанне Літвы і Полацкай зямлі праз выбранне палачанамі свайм вярхоўным князем Віценьва сына Воіна ў 1307. У Віценьвым войску з'явіліся дружны "рускіх", г.з. беларусаў з Полацкага княства. Паводле летапісных звестак, менавіта Віцень прыняў герб Пагона як адзін з галоўных атрыбутаў Літвінскай дзяржавы: "А Віген нача княжці над Літвою, із мыслі себе герб і всему князству Літвоскому печась: рыцар збройны на коне з мечем еже ныне наричут Погоня." Само слова "Пагоня" заключала ў сабе выражэння старажытнай літвінскай традыцыі: выгнанне ворага, калі ў пагоню за ім "адпраўляюцца не толькі рыцары, але і ўсякі мужчына, якога ён не быў бы паходжання або становішча, толькі б ён насіў зброю". Важнай палітычнай перамогай Віцень было заваяванне ў 1316 візантыйскім імператарам Андронікам старэйшым Наваградскай метраполіі, што ўзняла аўтарытэт ВКЛ у вачах праваслаўнага свету. Вартаючыся з чарговага баявога паходу, Віцень загінуў ад удару маланкі: легендарным было яго нараджэнне—легендарнай стала і смерць.

Віцень (Vytenis; ? — 1315/1316) - Вялікі князь Літоўскі (каля 1294-1315/1316). Заняў велікакняжацкі сталец на сьмерці свайго бацькі Будзівіда (Лютувера). Канвэрт самвыдату, які прайшоў пошту ў 2001 (нярэдні і адваротны бакі). Герб Рэспублікі Беларусь «Пагоня». Крыж Эўфрасіньні Полацкай. Маркі пошты Беларусі, выдадзеныя ў 1992

Магчыма Віцень, як і яго браты Гедымін і Воін, належаў да ваеннай кансорцыі, што абслугоўвала Нёманскі гандлёвы шлях і якую называлі ў летапісах Літва, як аналягічная кансорцыя ваяроў і купцоў Русь. Ад 1300 г. да канца ўладараньня Віценя Ордэнскія войскі здзейснілі блізу дваццаці паходаў на Літву, дасягаючы сталічнага Наваградка. У 1284, 1295, 1305 і 1306 нямецкія рыцары нападлі на Гародню. Аднак Княства ўпарта баранілася: у памежных замках стаялі моцныя залогі, разбураныя ўмацаваньні хутка аднаўлялі, а за ворагам наладжвалі пагоню.

Паводле Густынскага летапісу, Віцень прыняў для сваёй дзяржавы герб «Пагоня»: «Витен нача княжити над Литвою, измысли себе герб и всему князству Литовскому печать: Рыцар збройны на коне з мечем, еже ныне наричут Погоня». На 500 гадоў "Пагоня" стала Гербам Вялікага Княства Літоўскага і толькі пасля захопу нашай краіны Расеяй ў 1875 была заменена двухгаловай птушкай. У 1917 Максім Багдановіч напісаў верш "Пагоня", які стаў песняй і адным з кандыдатаў на Дзяржаўны Гімн.

«Пагоня». Максім Багдановіч (1891-1917).

*Картмаксимум з маркай Герб Рэспублікі Беларусь Пагоня,
выдадзенай поштай Беларусі ў 1993*

Праз 200 гадоў напрыканцы 1991, калі была абвешчана Незалежная Рэспубліка Беларусь, «Пагоня» вяртаецца на сваё месца. Але ў 1995 забараняецца і той, хто яе асьмельваецца насіць, падвяргаецца суду і здэкеам. Але, як напісаў паэт:

*«Ўсё лятуць і лятуць тыя коні,
Срэбнай зброяй далёка грывяць...
Старадаўняя Літоўскай Пагоні
Не разьбіць, не спыніць, не стрымаць».*

У 1307 Палачане зьвярнуліся да Вялікага Князя Літоўскага Віценья за дапамогай у барацьбе з немцамі, якія пачалі сяліцца на Полацкай зямлі і ў самім Полацку. Палачане і літоўцы прагналі немцаў з Полацку і яго наваколяля. З таго часу Полацк канчаткова ўвайшоў у склад ВКЛ і стаў яго буйнейшым горадам. Вяртаючыся з паходу, Віцень загінуў ад удару маланкі.

Гедымін. Вялікае Княства Літоўскае і Рускае

На зьмену Віценью стаў яго сын Гедымін (~1275 – 1341) – Вялікі Князь Літоўскі (~1316–1341). Таленавіты палкаводзец, разважлівы палітык, выдатны дыплямат, ён зрабіў дзяржаву нашых продкаў моцнай, больш чым у два разы павялічыў яе тэрыторыю, якая стала называцца Вялікае Княства Літоўскае і Рускае. «Літоўскае», бо ў склад Княства ўваходзілі Літва: Аўкштайцыя, Жамойць і гарады Панямонья (ад Гародні да Навагародка). «Рускае», бо Княству належалі землі, што прынялі літоўскіх князёў па дагавору ці ўвайшлі ў васальную залежнасьць ад Літвы (Полацкае, Менскае, Віцебскае, Сьвіслацкае, Пінскае, магчыма, Кіеўскае княствы), так і астатнія тэрыторыі былой Кіеўскай Русі, якія Гедымін спадзяваўся падпарадкаваць у далейшым.

Вялікі князь Гедымін заваёўвае рускую крэпасць.

Марка пошты Летувы. Другі авіяпаштовы нумар «Lietuvos Vaikos», 1932

У Гедыміна было сем сыноў і ён заснаваў дынастыю, прадстаўнікі якой былі ўладарамі Польшчы, Чэхіі і Вэнгрыі, займалі высокія пасады ў Маскоўскім княстве, знаходзіліся да 1572 на прастоле ВКЛ. Усе гэтыя гады прайшлі ў цяжкіх вайсковых паходах супраць іншаземных ворагаў.

Адразу па адзыханьню незалежнасьці пошта Летувы выпусьціла марку прысьвечаную Гедыміну.

*Гедымін – Вялікі Князь Вялікага Княства Літоўскага і Рускага.
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1920*

Гедымін бараніў свае ўладаньні ад ворагаў з Захаду – Ордэну Крыжаносцаў і пашыраў свае ўладаньні на Ўсход, трымаючы мірныя адносіны з Залатой Ардой.

*Вялікі князь Гедымін са сваімі братамі на зброі.
Марка пошты Летувы. Другі авіяпаштовы нумар «Lietuvos Vaikos» (1932)*

На поўначы Княства не было ніводнага абарончага збудаваньня супраць крыжакоў. Менавіта для абароны быў створаны магутны абарончы пас, складзены з замкаў у Ваўкавыску, Гародні, Наваградку, Слоніме, Лідзе, Крэве, Медніках, Вільні, Троках, Коўне, Берасьці ў чым найбольшая заслуга ў арганізацыі будаўніцтва новых, ужо мураваных, замкаў належыць Гедыміну. У 1323 Гедымін на стала перанёс сталіцу ў Вільню. Аб гэтай падзеі засталася легенда.

*Заснаваньне Вільні Гедымінам у 1323.
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932*

Будучы на паляваньні Князь убачыў на вялікім дубе арлінае гняздо, адтуль гучаў плач дзіцяці. Гедымін загадаў зняць з дрэва дзіця і аддаць хлопчыка на выхаваньне ў княжацкі двор. Паколькі дзіця было знойдзена ў гнязьдзе (па-балцку – lizdas), хлопчыка празвалі Лізьдзейка. Усё гэта паспрыяла таму, што Лізьдзейка стаў вярхоўным жрацом Вялікага Княства Літоўскага.

Аднойчы князь убачыў сон: на гары стаіць жалезны воўк і раве як сотня ваўкоў. Прачнуўшыся, Гедымін зьвярнуўся да жраца растлумачыць сон. Лізьдзейка сказаў: “Воўк жалезны – значыць, быць гораду сталіцай, а тое, што ён раве як сто ваўкоў, — значыць, аб славе горада будзе ведаць увесь сьвет”. Так паўстала ля ракі Вільля новая сталіца Вялікага Княства Літоўскага – Вільня.

Думаў Гедымін, як падзякаваць Лізьдзейцы, і вырашыў пабудаваць замак на там самым месцы, дзе знайшоў калісьці маленькага хлопчыка на дрэве ў арліным гнязьдзе. Так быў пабудаваны на беразе ракі Лідзейкі Лідзкі замак.

Літва 1000 гадоў. Блёк пошты Летувы, выдадзены ў 2003.

На полі блёку «Будаўніцтва замка Гедыміна». Разьба на дрэве (1882), Мастак Мікалас Эльвірас Андрыёліс, скульптар Баляслаў Пукас.

На марках: 1323 г. Вільня (Vilnia) дэталёвая гравюра Тамаша Макоўскага (1600); 1183 г. Літва правяла першы наступ на Рускую зямлю (Полацк і Пскоў); 1236 г. Шаўляйская бітва. 1253 г. Караная Міндоўга.

Лідзкі замак. Рэканструкцыя. Картмаксимум. Марка пошты Беларусі, выдадзеная ў 2005

Бронзавую конную скульптуру заснавальніка Ліды Вялікага Князя Гедыміна адкрылі ў дзень горада 7 верасня 2019 на 696 дзень нараджэння. Шасцімэтровая скульптура стаіць у цэнтры горада ля сцен Лідзкага замку.

Ліда - культурная сталіца Беларусі.

Марачны канвэрт, выданы поштай Беларусі ў 2020. На полі канвэрту малюнкі: скульптура Гедыміну (2019), Лідзкі замак (1323), Касьцёл Узвышэння Святога Крыжа (1387), Царква Усіх Святых (2006)

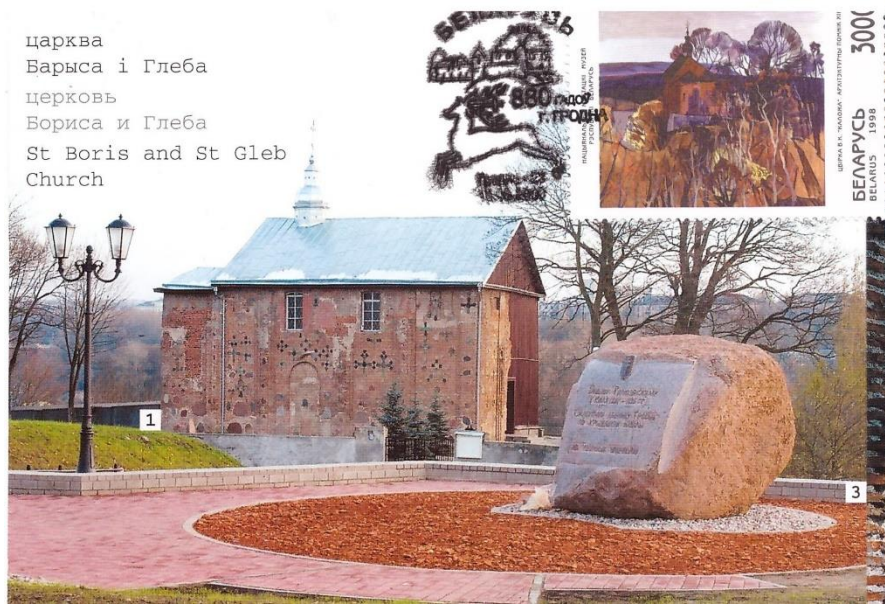
Давыд Гарадзенскі

Давыд Гарадзенскі (каля 1283—1326) — войскавод і дзяржаўны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага, староста Гарадзенскі, кашталян Гарадзенскага замку, які быў правай рукой Гедыміна і камандаваў войскам Вялікага Княства, калі ў паходах не ўдзельнічаў сам Гедымін. У росквіце славы Давыд загінуў. У 1326 у адным з паходаў здрадніцкім ударам у спіну яго забіў падкуплены крыжакамі здраднік. Паводле легенды, воіны на шчытах прынеслі цела свайго правадыра ў Гародню і пахавалі яго каля Калоскай царквы.

Канвэрт «Давыд Гарадзенскі», выданы поштай Беларусі ў 2008

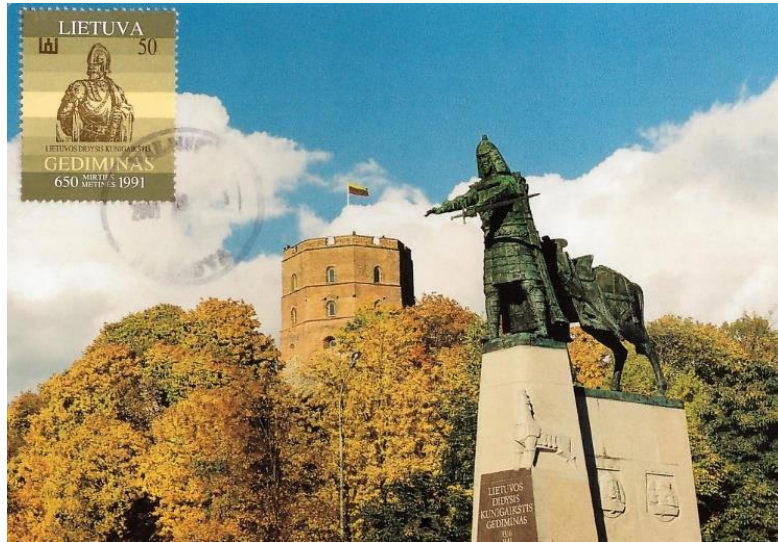
Упершыню Давыд Гарадзенскі згадваецца ў хроніцы Пятра з Дусбургу пад 1314 годам, калі пасьпяхова абараніў Наваградак ад крыжакоў. У 1314 крыжакі тройчы нападлі на Вялікае Княства. Буйное рыцарскае войска вёў у паход сам маршал Тэўтонскага ордэну. Гарадзенцы на чале з Давыдам зрабілі свой замак непрыступным. Расчараваныя адсутнасьцю здабычы, немцы рушылі далей на Наваградак. Тым часам Давыд Гарадзенскі захапіў зробленыя крыжакі ў пушчы харчовыя запасы і варожых коней. На зваротным шляху рыцары ўбачылі на месцы сховаў толькі пабітую варту. Рэшткі галоднага рыцарскага войска ахапіла роспач. Амаль ніхто з тэўтонцаў у Прусію не вярнуўся. Давыд Гарадзенскі не прайграў ніводнай бітвы з крыжакімі. 20 верасьня 2003 ля Каложы быў адкрыты памятны знак у выглядзе каменя-валуна з выявай крыжа Эўфрасіньні Полацкай і тэкстам: «Давыду Гарадзенскаму (каля 1287-1326г.г.), слаўтаму абаронцу Гродна ад крыжацкай навалы. Ад удзячных нашчадкаў».

*Картмаксимум. Камень Давыда Гарадзенскага ля Каложы.
Каложя (1969). Віталь Цвірка (1913-1993).
Марка пошты Беларусі, выдадзеная ў 1998*

24 траўня 2018 у цэнтры Гродна ўсталявалі помнік Давыду Гарадзенскаму. Каля падножжа намалюваны Гарадзенскі замак, які неаднаразова абараняў ваявода. З адваротнага боку — Калоская царква, каля сьцен якой, паводле легенды, пахавалі Давыда Гарадзенскага. Фігура наезніка прыкладна два з паловай мэтры вышыняй, яе вага — каля дзевяці тон.

Апошнія гады княжанья Гедыміна прайшлі ў барацьбе з крыжакамі. Ён узначальваў ваенныя паходы і заўсёды быў у першых радах войска. Загінуў зімой 1341 у баі падчас асады нямецкай крэпасці Баербург.

Гедымін. Марка пошты Летувы, выдадзена ў 1991.

На картмаксімуме помнік заснавальніку Вільні Вялікаму Князю Літоўскаму Гедыміну, які быў адкрыты на Катэдральнай плошчы (скульптар В. Кашуба, 1996)

Усё яго жыццё было працяглай барацьбой з суседзямі, як на ўсходзе, так і на захадзе з крыжакамі, якіх яму ўдалося стрымаць, дзякуючы падтрымцы і гераізму жыхароў Княства. Прыкладам такога гераізму стала абарона замка Піленай у 1336 годзе, дзе 4000 жыхароў палічылі за лепшае забіць сябе, але не здацца жывымі тэўтонскім абложнікам (1336).

*Гераічная абарона Піленай (1336).
Марка пошты Летувы, выдадзена ў 2004*

Падзел краіны

Яшчэ пры жыцці славы Гедымін падзяліў краіну паміж сваімі сынамі. Больш за ўсіх пашанцавала Яўнуцію (Яўнута), менавіта ён атрымаў вялікакняжскую пасаду, хоць у Густынскім летапісе ўпамінаецца, што ён быў недастаткова мужны, каб заняць гэта становішча.

Яўнут (1308-пасля 1366) - Вялікі Князь ВКЛ (1341—1345).

Канвэрт самвыдату, які прайшоў пошту ў 2002 (пярэдні і адваротны бакі)

Альгерд і Кейстут вырашылі ратаваць магутнае княства. Вось што піша аб падзеях тых часоў “Летапіс Вялікіх князёў Літоўскіх»: “Альгерд, бацька караля Ягайлы, і Кейстут, бацька Вялікага Князя Вітаўта, жылі ў вялікай дружбе і любові. І не спадабалася ім, што Вялікі Князь Яўнут так узвысіўся, і змовіліся паміж сабою

Альгерд (1296-1377) Вялікі Князь Вялікага Княства Літоўскага і Рускага (1345-1377) і Кейстут (1297-1382) Вялікі Князь Вялікага Княства Літоўскага і Рускага (1381-1382). Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932

браты, Князь Вялікі Альгерд і Князь Вялікі Кейстут, як бы яго адтуль (з Вільні) выгнаць, яны выбралі пэўны час, калі б да Вільні прыгнаць і заняць горад пад братам, Вялікім Князем Яўнутама». Адбылося гэта ў 1345 годзе. Альгерд быў аб'яўлены Вялікім Князем, Кейстут захаваў папярэднія пасады, а Яўнута яны далі Заслаўе. Праўда, той палічыў за лепшае ўцякаць у Маскву. Але праз два гады вярнуўся назад, памірыўся з братамі і атрымаў Ізяслаўскі ўдзел.

Бітва на Сініх Водах

Траціну стагодзьдзя ўвесь Усход – Запад, як раўнавагу на шалях, трымала сваім вастрыём Альгердава дзіда. Павал Севярынец

Альгерд (1296-1377) Вялікі Князь Вялікага Княства Літоўскага і Рускага (1345-1377) - адзін з найвыдатнейшых палкаводцаў, правіцеляў, зьбіральнікаў і ахоўнікаў старажытнай Беларуска-Літоўскай дзяржавы, за што быў празваны Альгердам Вялікім. Яму прыйшлося ваяваць з Польшчай, з Масквой, з крыжакамі, з Ноўгарадам, Псковам, Цвер'ю... У 1362 у Вялікай бітве на рацэ Сінія воды Альгерд разграміў войскі трох татарскіх ханаў, вызваліў Кіеўскае княства ад татарскай няволі і пасадзіў на яго чале свайго сына Уладзіміра.

Бітва на Сініх Водах (1362). Канвэрт першага дня, выдадзены поштай Летувы ў 2012 і марка пошты Украіны, выдадзеная ў 2012

Бітва на Сініх Водах — першае буйное паражэньне мангола-татараў ва Усходняй Эўропе. У выніку ўладаньні ВКЛ вышлі на паўднёвы шлях міжнароднага гандлю з Цэнтральнай Эўропай праз Падольле ў Генуэзскія калёніі на паўночным узьбярэжжы Чорнага мора. Альгерд здзейсніў тры паходы на Маскву, але Крэмль захапіць яму не ўдалося. Толькі прыставіў дзіду да варот Крамля.

*Альгерд ля варот Маскоўскага крамля (1368).
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932*

Не даваў спакою ён і крыжакам. Некалькі разоў нападаў на Лівонію, дайшоў аж да Юр'ева (сучасны Тарту), змог разьбіць Каралевац (Кёнігсберг). Не жылі спакойна пры Альгердзе і ўсходнія суседзі. Спрабаваў падпарадкаваць сабе Ноўгарад і Пскоў.

Літва 1000 гадоў. Блёк пошты Летувы, выдадзены ў 2004. У цэнтры блёку марка «Альгерд. Бітва на Сініх водах. 1362». Зьлева - «Гіраічная абарона Піленаў 1336». Справа - «Хрышчэньне Літвы 1387». Зьнізу - «Вітаўт у Грунвальдзкай бітве 1410». На полі блёку: Грунвальдзкая бітва (фрагмэнт). Ян Матэйка (1838 - 1893)

Магутны Кейстут

Кейстут заўжды дапамагаў свайму брату Альгерду і той меў у яго асобе моцную падтрымку. На долю самога Кейстута выпала ахова заходняй мяжы Літоўскай дзяржавы ад націску крыжакоў і гэтую задачу ён выконваў каля паўстагодзья з вялікім поспехам. Месцам свайго пасаду Кейстут абраў Трокі.

Кароль Літвы Міндоўг, Вялікі Князь Літоўскі Гедымін, Вялікі Князь Літоўскі Кейстут. Маркі пошты Летувы, выдадзеныя ў 1920

*Тракайскі замак, пабудаваны Кейстутам.
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932*

Нейдзе ў 1355 разьнеслася па Княстве слава пра набожнасьць і незвычайную прыгажосьць жрыцы самага вядомага капішча жамайткі Біруты. Пачуў пра гэта і князь Кейстут. Ён падсыцярог жрыцу, калі тая гуляла па беразе мора і быў зачараваны прыгажосьцю дзяўчыны. Той жа ноччу разам са сваімі людзьмі князь напаў на жытло вайдэлотак і выкраў Біруту. Кейстут таксама быў прыгожым ваяром. Захавалася апісаньне зьнешнасьці Кейстута, зробленая крыжакамі ў 1361 годзе: «Кейстут быў высокі, статны, прамяністыя вочы гарэлі на бледным твары, доўгія валасы пакрывалі яго галаву, сівая барада спадала на грудзі. Скупыя былі яго вусны, але кожнае слова шмат значыла. Калі ён пагражаў, то на ілбе ўздумаліся жылы. Увесь выгляд яго будзіў страх». Бірута згадзілася на шлюб.

Бірута і Кейстут. Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932

Адносна лёсу Біруты меркаваньні гісторыкаў разьдзяліліся. Напрыклад, Э. Гудавічус і І. Баранаўскенэ, цьвердзяць, што Бірута была забітая пасля сьмерці Кейстута. Іншыя цьвердзяць, што жыла яшчэ доўга і была акружаная павагай. Яны спасылаюцца на словы польскай дэлегацыі ў час спрэчак з Ордэнам.

Сучасьнікі пакінулі сьведчаньні пра Альгерда як пра загартаванага ў паходах чалавека, які вёў суровы лад жыцьця, быў непераборлівы ў ежы і зусім не ўжываў хмельных напояў. Адзін з маскоўскіх летапісцаў даў нашаму гаспадару такую характарыстыку: «Ён не піў ні віна, ні піва, меў вялікі розум і падпарадкаваў шмат земляў. Свае паходы рыхтаваў скрытна, ваяваў не колькасьцю ваяроў, а розумам і ўменьнем». За часы Альгерда Вялікае Княства стала яшчэ больш моцным палітычна і эканамічна, у гарадах краіны разьвіваўся гандаль і рамёствы; беларускае праваслаўе займела сваю мэтраполію; разьвіцьцё атрымала прабеларуская («руская» ці, другая назва, «літоўская») мова, літаратура і культура, наша мова выкарыстоўвалася ў

якасьці дзяржаўнай. На прабеларускай пісаліся акты, граматы, статуты, рабіліся пераклады кніг.

Альгерд з прыхільнасьцю ставіўся да хрысьціян. Ён сам паставіў дзьве царквы ў Віцебску. Абедзьве ягонья жонкі Марыя і Юліяна будавалі новыя хрысьціянскія храмы. Баярын Альгерда Гаштольд заснаваў колькі каталіцкіх касьцёлаў. У той час Вільня займела францысканскі кляштар. Але, нягледзячы на гэта, былі выпадкі пакутаў за хрысьціянскую веру. Трое такіх пакутнікаў Ян, Антоній і Яўстахій праваслаўнай царквой абвешчаны сьвятымі. Паводле летапісаў, сам Вялікі Князь Альгерд незадоўга да сьмерці прыняў праваслаўную веру і быў пахаваны ў царкве Прасьвятой Багародзіцы ў Вільні.

У Альгерда было дванаццаць сыноў, у тым ліку Ягайла, Свідрыгайла і Скіргайла, - асобы, якія ў будучым адыграюць значную ролю ў гісторыі краіны, і дзевяць дачок.

Суперніцтва паміж Альгердавічамі за валоданьне віленскім тронам распачалося адразу пасля сьмерці Вялікага князя ў 1377. Згодна з воляй Альгерда ў Вільні ўвакняжыўся яго старэйшы сын ад другога шлюбу — Ягайла. У апазыцыю да новага валадара стаў старэйшы сын ад першага шлюбу Андрэй Полацкі. Пасьля ад'езду ў Маскву Полацкага князя Андрэя, Ягайла перадае гэтую зямлю брату Скіргайлу. Але палачане не прымаюць стаўленіка Вільні. На працягу вясны — лета 1381 яны не дапускалі ў горад Скіргайлу, а пасля прынялі бок Кейстута. Распачалася Грамадзянская вайна 1381-1384 за ўладу ў ВКЛ. Кейстут, які ваяваў на баку свайго сына Вітаўта, паланіў Ягайлу, і быў прызнаны Вялікім Князем Літоўскім (1381-82).

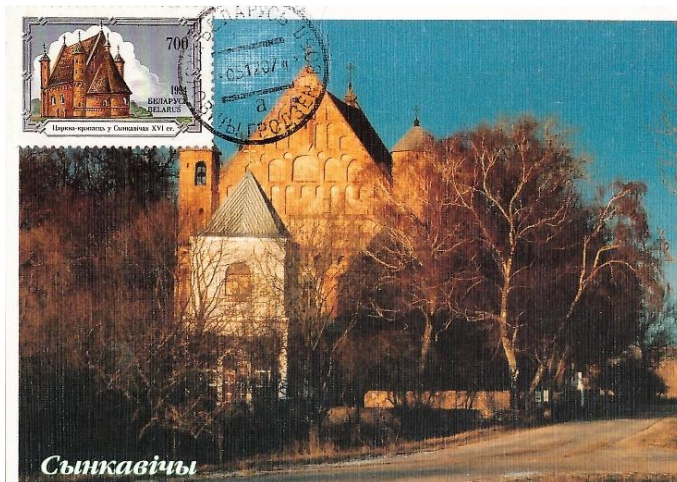
*Бірута (1317? – 1382 або 1389).
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932*

Аднак, вызваліўшы Ягайлу, надоўга прымірыцца з ім не ўдалося. У ходзе мірных перагавораў Кейстут з сынам Вітаўтам былі запалонены і перавезены ў радавы замак Ягайлы – Крэва і пачаў помсту. Сярод прыхільнікаў Кейстута быў пакараны сьмерцю брат яго жонкі Відзімонт і шмат іншых баяр. А затым і самога старога Кейстута задушылі ў вежы Крэўскага замку па загаду Ягайлы. Вітаўт ацалеў толькі таму, што пры наведваньні яго жонкай Ганнай Смаленскай пераапануўся ў адзеньне яе служанкі і ўцёк з затчэньня.

*Вялікі Князь Літоўскі Вітаўт зьбягае з Крэўскага замку (1382).
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932*

Існуе легенда, што Вялікі князь Вітаўт у падзяку за тое, што ў мясцовых лясах ён уратаваўся ад пагоні Ягайлы, заснаваў Сынкавіцкую царкву.

Сынкавічы

*Сынкавіцкая царква-крэпасць.
Картмаксімум пошты Беларусі, выдадзены ў 2007*

З братамі і групай прыхільнікаў, князеў і ўплывовых баяр, Вітаўт аддаўся пад заступніцтва нядаўняга ворага, Тэўтонскага ордэна. Ягайла зноў стаў Вялікім Князем, а свайго брата Скіргайлу ўладкаваў замест Кейстута ў Троках. Вялікае Княства апынулася па сутнасці расшчэпленым на ўдзелы, а ў Ягайлы не было сродкаў пераадолець гэты стан. Аднак падзеі ў суседняй Польшчы надалі гісторыі Літоўскай дзяржавы другое развіццё падзей.

P.S. У архітэктуры Сынкавіцкай царквы – цвёрдзі выяўляюцца рысы раманскага і гатычнага стыляў. Гатычны архітэктурны стыль, як і раманскі, зарадзіўся ў Францыі ў XII стагодзьдзі і распаўсюдзіўся на іншыя рэгіёны да XVI стагодзьдзя. Гатычныя саборы зь іх вышынёй і накіраванасьцю ўверх, у неба сымбалічна паказвалі імкненьне чалавека да Бога. Найбольш знакамітыя ўзоры Гатычнага стылю - Сабор Нотр-Дам, саборы ў Рэймсе, Шартры, Сэн-Дэні, Амьене.

Сувэнірны аркуш прысьвечаны 850-годзьдзю Сабора Парыскай Божай Маці, выдадзены поштай Францыі ў 2013. На заднім пляне аркуша паказаны агульны выгляд Сабору з боку Сены. Дзьве маркі вылучаюць дэталі вітражу.

У Вялікім Княстве Готыка набыла своеасаблівыя рысы, прыкладамі якой ёсьць касьцёл у Ішкальдзі, Барысаглебаўская царква ў Наваградку, Стары Замак у Гародні, Наваградзкі замак, Мірскі замак.

Ягайла

*«...ён дасягнуў трох вялікіх дароў,
якія яшчэ ні адзін з сьмяротных не ўпаў разам:
хрышчэньне, шлюб і каралеўскае намазаньне».
Старажытны Кракаўскі летапіс*

У 1374 каралём Польшчы стала дзесяцігадовая дзяўчынка Ядвіга – дачка Вэнгерскага і Польскага караля Людовіка I Анжуйскага і Лізаветы Баснійскай. Ядвіга афіцыйна тытулявалася **КАРАЛЁМ** Польшчы, бо законы краіны забаранялі кіраваць краінай каралеве.

*Кароль Польшчы Ядвіга (1906). Мэнціна Кэжэш (1860-1934).
Музей Варшаўскай Архіэпіскапіі.
Паштовая картка, выдана поштай Польшчы ў 2004*

Пад уплывам унутраных і зьнешніх (сталая пагрозы з боку Тэўтонскага Ордэну і Маскоўскага княства) Кракаўскі двор і Ягайла палічылі найлепшым выхадам заключыць Літоўска-Польскі саюз. Найбольшае супадзеньне агульных інтарэсаў Літвы і Польшчы прывяло да падпісаньня Крэўскага дагавора (1385). Гэтым дагаворам Ягайла, сярод іншых абавязацельстваў, абяцаў прыняць каталіцтва і ахрысьціць Літву. Крэўская Ўнія азначала ўзаемавыгадны хаўрус дзвюх самастойных дзяржаваў. Ён значна павялічваў іх вайсковую магутнасьць (найперш у барацьбе з Тэўтонскім ордэнам), спрыяў пашырэнню эканамічных і культурных сувязяў паміж нашым гаспадарствам і Польшчай, а таксама іншымі эўрапейскімі краінамі.

Ягайла прыбыў у Кракаў, дзе 15 лютага 1386 года прыняў хрышчэньне і прыняў імя Уладзіслаў, а 18 лютага заключыў у Вавэльскім саборы шлюб з Ядвігай і быў

каранаваны каралём Польшчы. Ядвізе на момант вяселья было трынаццаць гадоў, а Ягайлу каля 30.

Ядвіга (1374-99), Сьвятая, Кароль Польскі (1384-86). Уладзіслаў II Ягайла (1351-1434) Вялікі Князь Літоўскі (1377-92), Кароль Польскі (1386-1434). Ян Матэйка (1838-93). Маркі пошты Польшчы, выдадзеныя ў 1996

Хрысьціянізацыя Літвы адбылася ў 1387 па ініцыятыве Караля Польскага і Вялікага Князя Літоўскага Уладзіслава II Ягайлы і яго стрыечнага брата Вітаўта.

*Ягайла і Вітаўт хрысьцяць Літву.
Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1932*

Гэта азначала афіцыйнае прыняццё хрысьціянства Літвой, апошняй паганскай краінай Эўропы. У лютым-сакавіку 1387, у Вільні была ахрышчана літоўская шляхта, потым мяшчане і іншыя жыхары горада.

Паданьне гаворыць, што Ядвіга, закаханая ў другога, не згаджалася на прымусовы шлюб з Ягайлам. Няшчасная Ядвіга зьвярнулася ў малітве па парадку да Хрыста і нібыта пачула голас: «Ратуй Літву!». Каралева прымірылася са сваім лёсам дзеля звароту Літвы на хрысьціянскую веру.

*600-годзьдзе хрышчэньня Літвы (1387-1987).
Ядвіга з Гербам Польшчы і Ягайла з Гербам Літвы.
Маркі пошты Салідарнасьці, выдадзеныя ў 1987*

У 1387 у Крэве на ўзвышшы каля замка быў узьведзены касьцёл пад тытулам Сьвятога Яна Хрысьціцеля. Заснавальнікам парафіі і фундатарам касьцёла быў сам Кароль Уладзіслаў Ягайла. 7 кастрычніка 1936 на тым самым узвышшы замест страчанага быў пабудаваны касьцёл Перамяненьня Пана і Маці Божай Міласэрнай (Ласкавай). У 1961 касьцёл быў зачынены і зьнішчаны. Адрадзіўся ў 1997 як мураваны пад тытулам Перамяненьня Пана.

Новы парафіяльны
касьцёл у Крэва.
Фота да 1939 г.

*Крэва. Касьцёл Перамяненьня Пана і Маці Божай Міласэрнай.
Паштоўка, выдадзеная ў 1936*

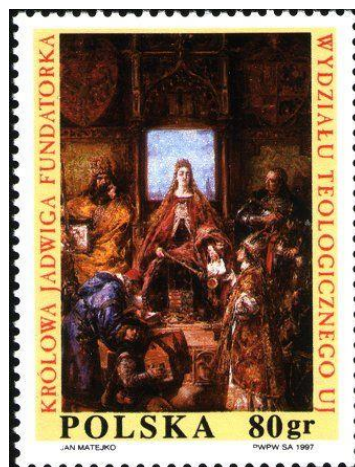
Каралева Ядвіга ўсе свае каштоўнасьці ахвяравала на аднаўленьне Кракаўскай Акадэміі.

Ягайла, Ядвіга і рэктар Унівэрсытэту Кракаўскага.

Марка пошты Польшчы, выдадзеная ў 1938. Рэктар Кракаўскага ўнівэрсытэту трымае ў руках Акт дару і шкатулку з каштоўнасьцямі. Ля ног Ягайлы і Ядвігі крыжацкі шлем і два легендарныя мячы з будучай Грунвальдзкай Бітвы.

Кракаўскі ўнівэрсытэт засноўваўся двойчы – спачатку паводле волі Караля Казіміра Вялікага ва Ўказе ад 12 траўня 1364, а затым рашэньнем Караля Уладзіслава II Ягайлы, які выконваў волю Каралевы Ядвігі, што і адбылося праз год Пасьля яе сьмерці 26 ліпеня 1400.

Заснаваньне галоўнай школы пераездам у Кракаў (1888-1889 (?).

Ян Матэйка (1838–1893). Нацыянальны музэй у Варшаве. На карціне радам зь Ядвігай Казімір Вялікі і Уладзіслаў Ягайла. Марка пошты Польшчы (1997)

За 4 дні пасьля сьмерці каралеўскай дачкі Альжбеты Баніфацыі 17 ліпеня 1399 у Кракаве ва ўзросьце 25 гадоў закончылася жыцьцё незвычайнай Каралевы. Пахавана ў Вавельскай катэдры. 8 чэрвеня 1997 Папа Рымскі Ян Павал II абвясціў Каралеву Ядвігу Сьвятой.

У 1387 годзе сталіца Вялікага Княства Літоўскага Вільня першай сярод гарадоў ВКЛ атрымала Магдэбурскае права – права на самакіраваньне. А з падарожжа Ягайлы ў Кракаў пачалася незвычайная кар’ера шляху, які злучыў сталіцы Каралеўства Польскага Кракаў і Вялікага Княства Літоўскага Вільню і атрымаў назву Ягелёнскі шлях.

Шлях Ягелёнскі. Паштовая картка, выдадзеная поштай Польшчы ў 2010 і марка пошты Летувы, выдадзеная ў 1998 з нагоды ўсталяваньня сталага паштовага тракту Вільня-Кракаў

*Дэнарый (пенязь) Ягайлы. Тып выпуску 1401-1430.
Манэтны двор Вільні. Марка пошты Летувы, выдадзеная ў 2015*

P.S. У 1347-1350 у Эўропе адбылася страшная эпідэмія чумы. Яна атрымала назву «Чорная сьмерць». Караблі, якія прыйшлі з Усходу ў порт Месіна на Сыцыліі, завезлі ў трумах чорных пацукоў-разносчыкаў чумы. Зараза імгненна разьнеслася

па ўсёй Заходняй Эўропе. Адны людзі паміралі ў доўгіх пакутах, іншыя раптоўна. Асабліва лютавала эпідэмія ў гарадах. Часам ужо няма каму было хаваць мерцьвякоў. Прыкладна за тры гады гэтага нечуванага бедзтва насельніцтва Эўропы зьменшылася прыкладна на траціну. Але ў некаторых абласьцях вымірала і да трох чвэрцяў жыхароў. Людзі ў жаху беглі з зачумленых гарадоў – і... разносілі з сабой сьмяротную інфэкцыю. «Чорная сьмерць» забрала каля 24 мільёнаў чалавек.

*Чорная сьмерць спусташае Эўропу (1348).
Марка пошты Грэнады, выдадзеная ў 2000*

Не знаходзячы прычыны эпідэміі, у распаўсюдзе чумы абвінавацілі габрэяў. Пачаліся пагромы. Аж да Катастрофы «Чорная сьмерць» лічылася адной з самых трагічных старонак у гісторыі габрэяў Эўропы.

Лявон Карповіч: Нараджэньне Вялікага Княства (гісторыя ў марках)

(вэб-часопіс «Культура. Нацыя», №33, красавік 2024, 70-99, www.sakavik.net)

Анатацыя. У папярэднім, 32-м нумары часопіса “Культура. Нацыя” былі прадстаўлены апавяданьні пра Вялікае Княства, заснаваныя на паштовых марках. На гэты раз аўтар падае даволі дэтальнае гістарычнае апісаньне нараджэньня Вялікага Княства Літоўскага. Адметнасьцю такога апісаньня сталася тое, што яно уключае серыю паштовых марак, канвертаў, выдадзеных у Літве, Беларусі, Польшчы, Гранадзе, якія ўсе разам (агулам каля 50) складаюць праўдзівую гісторыю пачатка заснаваньня вялікай федальнай дзяржавы ва Ўсходняй Еўропе, значную частку якой прадстаўлялі беларуская зямля і людзі, якія на ёй жылі.

Ljavn Karpovich: Birth of the Grand Duchy of Lithuania (history in stamps)
(web-magazine "Culture. Nation", issue 33, April 2024, 70-99, www.sakavik.net)

Abstract. In the previous, 32nd issue of the magazine "Culture. Nation", the stories about the Grand Duchy of Lithuania based on postage stamps were presented. This time, the author provides a rather detailed historical description of the birth of the Grand Duchy of Lithuania. The distinctive feature of this description is that it includes a series of postage stamps and envelopes issued in Lithuania, Belarus, Poland, and Granada, which together (about 50 in total) make up the true story of the beginning of the founding of a large feudal state in Eastern Europe in XIII-XIV cc., a significant part of which was represented by Belarusian lands and people who lived there.

Лявон Карповіч: Рождение Великого Княжества (история в марках)
(веб-журнал "Культура. Нація", вып. 33, апрель 2024, 70-99, www.sakavik.net)

Резюме. В предыдущем, 32-м номере журнала «Культура. Нація» была представлена история о Великом Княжестве Литовском, основанная на почтовых марках. На этот раз автор дает довольно подробное историческое описание зарождения Великого Княжества Литовского. Отличительной особенностью этого описания является то, что в него включена серия почтовых марок и конвертов, выпущенных в Литве, Беларуси, Польше и Гранаде, которые вместе (всего около 50) составляют подлинную историю начала основания крупного феодального государства в Восточной Европе в XIII-XIV веках, значительной составной частью которого были белорусские земля и народ, живший на них.